

ÜLKEMİZDE PSİKOLOJİK DANIŞMA ve REHBERLİK FAALİYETLERİNİN DÜNÜ VE BUGÜNÜ

Prof. Dr. Ethem ÖZGÜVEN*

Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetleri ülkemizde kavramsal düzeyde 1950'li yıllarda başlamıştır. Yaklaşık kırk yıla yakın bir geçmişi vardır. Daha önceki yıllarda da açık olarak rehberlikten söz edilmemekle birlikte, eğitim programlarında ilke olarak bireysellikten söz edilmiş, öğrencilerin kendi yetenekleri ölçüsünde gelişmelerine «klavuzluk» edileceği vurgulanmıştır.

Türkiye ile A.B.D. arasında 1947'de yapılan işbirliği ve karşılıklı yardım anlaşması çerçevesinde Türk Milli Eğitimi'nin yenileştirilmesi çabaları ile ilgili olarak Amerika'dan uzmanlar davet edilmiş ve eğitimin çeşitli dallarında uzman personel yetiştirilmek üzere Amerika'ya öğrenciler yollanmıştır. Ellili yılların başında (1951 - 53) John Ruffi, Ellsworth Tompkins, Mills ve Lester Bills gibi eğitim uzmanları ve üniversitelerin öğretim üyeleri ülkemize davet edilmişlerdir. Bu uzmanlar ülkemizin eğitim sistemini incelemişler ve birer rapor hazırlamışlardır. Raporlarında, ülkemiz eğitim programlarının bireylerin gelişim düzeyine göre ve içerik olarak çok ağır olduğu, bireysel farklılıklara önem verilmediğine dikkat çekilerek, öğrencilerin ihtiyaçlarına göre daha fonksiyonel bir eğitim sisteminin gerekli olduğunu, bunun için de öğretim programlarının değiştirilmesini, öğretmenlerin bu yeni sisteme uygun olarak yetiştirilmesini, bunlara bağlı olarak, okullarda öğrenci rehberlik hizmetleri kurulmasını, değerlendirme ve teftiş sistemi ile okul ve merkez örgütünün yeni bir yapıya kavuşturulmasını, okulların çok amaçlı olmasını önermişlerdir.

Davet edilen uzmanlar arasında Bills ve Mills daha çok rehberlik faaliyetlerinin gereğinin anlaşılması ve örgütlenmesi konularında çalışmalar yapmışlar, rehberlik kavramının anlaşılması yönünde, öğretmenlere, okul yöneticilerine ve merkez örgütündeki üst düzey elemanlarına konferanslar vermişler, seminerler düzenlemişlerdir. Henüz rehberlik alanında yetişmiş personel bulunmadığı için öncelikle öğretmenler rehberlik konusunda eğitime çalışılmıştır. Eğitimde yenileşme faaliyetleri denemelik olarak uygulamaya konmuş üç yerde «çok amaçlı okul» açılmış, 6 il pilot bölge seçilerek

* H.Ü. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

bu illerdeki ortaöğretim okullarında rehberlik çalışmaları başlatılmış, bu faaliyetleri yönlendirmek üzere rehberlik kurulları oluşturulmuş, personel seminerlerle eğitime çalışılmıştır. Daha sonra 1954 yılında bu çalışmaların sonuçları bir diğer danışman, Otto Mathiasen'in yönetiminde yapılan «Eğitim Sisteminde Rehberliği Etkileyen Faktörler» seminerinde tartışılmış ve değerlendirilmiştir. Bu seminerde personel yetiştirme, örgüt, gerekli yasa ve yönergeler ile okul-aile ilişkileri konularında ortaya çıkan sorunlar dile getirilmiştir.

Eğitimde başlatılan bu yenileşme çabaları içinde öğrencilerin bireysel farklılıkları, bireysel ilgi ve yetenekleri ile ihtiyaçları önem kazanıyor ve yeni girişimler başlıyor, kurumlaşma hareketi canlanıyor. İlk kez, 1952 - 53 ders yılından itibaren, Gazi Eğitim Enstitüsü'nde özel eğitime muhtaç çocukların eğitimi konusunda personel yetiştirmek üzere, «özel Eğitim Bölümü» açılıyor. Personel seçimi ve rehberlik ile ilgili psikolojik test ve ölçme araçlarının hazırlanması amacı ile 1953 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi'ne bağlı olmak üzere bir «Test ve Araştırma Bürosu» kuruluyor.

«Rehberlik» Bir Ders Olarak Yüksek Öğretim Programlarına Giriyor

Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanında öğrenim görmek üzere Amerika'ya giden Türk öğrenciler, 1953 yılından itibaren yurda dönmeye başlıyorlar. 1953-54 yılında Türkiye'de ilk olarak alanda doğrudan ilk dersler, «Rehberlik» ve «Rehberlik Teknikleri» dersleri, Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji ve Özel Eğitim Bölümleri ders programlarında okutulmaya başlıyor. Bu dersler dolayısı ile, bazı kitap ve broşürlerde yayımlanıyor, bu yazılı kaynaklar, rehberlik ile ilgili kavramların yayılmasına ve açıklık kazanmasına önemli katkılar getiriyor (1). Yüksek Öğretim Eğitim programlarına giren bu il dersler, Psikolojik Danışma ve Rehberlik, konusunda personel yetiştirmek için 1967 yılında ilk bağımsız programlar açılmaya kadar, başlangıç döneminde alanın tanınması, yayılması ve kavramların yerleşmesi yönünde önemli bir işlemleri yerine getiriyor.

Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Kuruluyor

Rehberlik faaliyetlerinin hareketli bir gelişmeye sahne olduğu ellili yıllarda, bireye hizmet götürme çabalarının bir ürünü olarak bir kurum daha devreye giriyor ve ilk «Rehberlik ve Araştırma Merkezi» 1955 yılında An-

(1) Bu yayınlar arasında, «Okullarda Eğitsel Rehberlik» (F. Şerbetçi), «Okullarda Rehberlik», «Rehberliğin Manası» ve «Rehberlik Programında Gözetilecek Hususlar» (H. Tan, son ikisi Mathiasen'den çeviri).

kara, Demirlibahçe İlkokulunda, «Psikolojik Servis Merkezi» adı ile açılıyor. Adında rehberlik sözü bulunmakla birlikte bu kurumlar, genel olarak rehberlik hizmeti sunmak yerine, daha çok özel eğitime muhtaç çocukların saptanması, tedavi edilmesi ve uygun olan kurumlara yerleştirilmesi amaçlarına hizmet ediyor. Daha çok ilköğretim düzeyini çalışma alanı olarak seçen Rehberlik ve Araştırma Merkezleri izleyen yıllarda İstanbul ve İzmir'de de açılıyor ve sayıları hızla artıyor.

Rehberlik Çalışmalarında Durgun Bir Dönem Başlıyor

Ellili yılların birinci yarısında rehberlik faaliyetlerinin gelişmesinde görülen bu canlılığın 1956 yılından sonra bir durgunluğa girdiğini görüyoruz.

Ülkemizde yapılan yeniliklerin pek çoğu gibi, rehberlik konusu da «Tuğba Ağacı»* gibi yukarıdan aşağıya bir hareket olarak başlamıştır. Bu konunun önemine inanan uzman ve yöneticilerin çabaları ile hızlı başlamış ve rehberlik çalışmaları bu itici gücün ortadan kalkması ile duraklamıştır. Ellili yılların ilk yarısında yerli ve yabancı uzmanlarla Milli Eğitim Bakanlığı'nın başında bulunan güçlü, yenilikçi ve anlayışlı bir müsteşar olan Reşat Tardu başlangıç döneminin itici gücü olmuşlardır.

Diğer önemli bir husus, ülkemizin eğitim çabalarının okul ve okul dışındaki tüm vatandaşların eğitimine yönelmiş olmasıdır. Okuma - yazma seferberliği, ilk, orta, yüksek, mesleki ve teknik alanlarda okullaşma oranının arttırılması, herkesin okur - yazar hale getirilmesi ve bunlarla ilgili olarak, okullar açılması, okullara çeşitli dallarda öğretmen yetiştirilmesi araç - gereç ve laboratuvar ihtiyaçlarının karşılanması gibi temel ihtiyaçların karşılanmasına öncelik verilmiş, daha çok eğitimin kalitesi ile paralel olarak gelişen rehberlik faaliyetleri duraklamıştır.

Ancak rehberlik faaliyetlerinin, durmadığını ağır da olsa, gelişimini sürdürdüğünü belirtmek gerekir. Başlangıç döneminde kavram ve etkinlik olarak büyük öğretmen gruplarına ve okullara yayılmış olan rehberlik faaliyetleri kişisel gayretlerle sürdürülmüştür. Rehberlik bir kavram olarak okul yönetmeliklerine girmiştir. Test ve Araştırma Bürosu ülkemizde psikolojik test araçlarının hazırlanma ve geliştirilmesi konusundaki öncülüğüne devam etmiştir. Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin sayıları artmıştır. 1965 yılında «Okul - Aile Birliği» ve 1968'de «Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Yönetmelikleri» hazırlanmış ve rehberlik çalışmalarına açıklık getirilmiştir.

* Efsaneye göre Tuğba Ağacı'nın kökleri gökte dalları da yeryüzündedir.

Milli Eğitim Şuralarında Rehberlik Konusu Ele Alınıyor

Milli Eğitim sisteminde rehberlik faaliyetlerine yer verilmesi görüşü ilk olarak 1961 yılında toplanan VII. Milli Eğitim Şurasında gündeme getirilmiş, okul programlarında rehberlik faaliyetleri için bir saatlik zaman ayrılması ve belirli sayıdaki öğrenciler için bir «grup öğretmeni» belirlenmesi tavsiye edilmiştir.

Yedincisinden on yıl sonra, 1971 yılında toplanan VIII. Milli Eğitim Şurası ise rehberlik konusunu daha ayrıntılı olarak ele almış, daha çok öğrencilerin Üniversiteye, mesleğe ve hayata hazırlayan programlara «yöneltilmesine» ağırlık vermiştir. Öğrencileri başarılı - başarısız olarak eleyen bir sistem yerine her öğrencinin ilgi, yetenek ve motivasyonuna göre ortaöğretimin çeşitli programlarına yöneltilmesinin, lise 9. sınıfın öğrenciler açısından kendilerini ve programları tanıma, aynı zamanda bir «yöneltilme» sınıfı olması, ile öğrencilerin yatay ve dikey geçişlerine imkan veren bir sistem önerilmiştir. Sınıf geçme sistemi yerine ders geçme sistemi getirilmiştir. Öğrencilerin, ders seçme, program ve meslek seçme kararlarına yardım etmek üzere okullarda rehberlik yardımının kaçınılmaz bir ihtiyaç olduğu belirtilmiştir. IX. Milli Eğitim Şurasında tüm orta dereceli okullarda rehberlik faaliyetleri için programda 2 saatlik bir zaman ayrılması tavsiye edilmiştir.

VII. ve VIII. Milli Eğitim Şuralarında alınan kararlar ve kavramlar ülkemizde, Eğitim sistemi içinde var olan «öğretim» ve «yönetim» boyutları yanında, «Öğrenci Kişilik Hizmetleri» ve «Rehberlik»inde üçüncü bir boyut olarak yer almasını sağlamıştır. Daha sonraki şuralar rehberlik hizmetlerinin yaygınlaştırılması, mesleki rehberlik yapılması, seçmeli dersler aracılığı ile öğrencilerin ilgi alanlarına, meslek ilgileri yolu ile de mesleğe yöneltilme faaliyetlerine ilişkin yöntemlere ve personel yetiştirme çabalarına yönelmiştir.

Rehberlik Kavramı, Devlet Planlarında Yer Alıyor

Beş Yıllık Kalkınma Planlarında, rehberlik daha çok «İnsan Gücü» açısından ele alınmış, toplumdaki çeşitli görevlerin yeteneklere göre dağıtılması, yeterli sayıda insan gücü yetiştirilmesi ve bu amaçla mesleğe yöneltilme faaliyetlerinin okullarda yer alması, örgütlenmesi şeklinde, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planında kapalı olarak, İkinci Beş Yıllık Planda da (1967) daha açık şekilde yer almıştır. Planlarda rehberlik konusu, duygusal sorunlar ve bireyin mutluluğu açısından daha çok «insan gücü planlaması» açısından vurgulanmıştır. Devlet planlarında yer alan rehberlik faaliyetleri uygulamada yerine getirilmediği için, konunun planda yer almasının rehberlik alanına önemli bir katkı getirdiğini söylemek güçtür.

Psikolojik Danışma ve Rehberlik Personeli Yetiştirilmeye Başlanıyor

Ellili ve altmışlı yıllarda, denemelik olarak, kişisel çabalarla ve açılmış bulunan merkezlerde, rehberlik hizmetleri, eğitim enstitülerinin ve üniversitelerin Pedagoji ve Psikoloji bölümlerinden mezun olanlarla, her türlü branştan mezun olan ve konuya ilgi duyan veya zorunlu olarak atanan öğretmenler tarafından yürütülmekte idi. Her ne kadar, belirtilen bölümlerin bazılarında bir rehberlik dersi okutuluyor, hizmete girenler bazı hizmetiçi eğitim kurslarında rehberlik konularını ele alıyorlarsa da, bu genel formasyon rehberlik ve özellikle psikolojik danışma hizmeti verebilmek için yeterli değildi.

Ülkemizde ilk olarak, psikolojik danışma ve rehberlik alanına personel yetiştirme çabası, bir akademik program olarak, lisans üstü düzeyde 1966-67 yılında Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bölümü'nde başlatılmıştır. «Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı» kısa adı ile «PDR» 1974 yılında bağımsız bir bölüm haline getirilmiştir. Bölüme bağlı olarak ayrıca öğrenciler ve genelde personele açık olarak bir de «Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisi» açılmıştır. PDR Bölümü 2547 sayılı Yüksek Öğretim Yasasının getirdiği yeni düzenlemelere göre, 1982 yılında «Anabilim Dalı» olarak lisans düzeyin de örgütlenmiş, ancak PDR lisans üstü master ve doktora programları da 24 yıldır devam etmiştir ve halen de devam etmektedir. Lisans üstü programlar daha sonraki yıllarda, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesi'nde de açılmıştır. Çoğu Hacettepe ve Ankara Üniversitelerinden olmak üzere bu lisans üstü programlardan mezun olanların sayısı yüksek lisans düzeyinde yaklaşık 275 ve doktora düzeyinde ise 60 kadardır. Lisans üstü düzeyde uzman olan bu personel doğrudan PDR alanında çalışacak kadrolar olmadığı ve tatminkar bulunmadığı için öğrenimlerini sürdürürken yaptıkları işlerine devam etmişlerdir. Bir kısmı da Sağlık Bakanlığı'na bağlı kurumlarda ve üniversitelerde görev almıştır. Önemli bir kısmı da üniversitelerin PDR programlarında öğretim elemanı olarak görev almışlardır. Günümüzde üniversitelerdeki PDR programları bu mezunlar tarafından yürütülmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı okullarda, lisans üstü öğrenim görmüş personelin seviyesine uygun tatminkar kadrolar açmadığı için bu personelinden okullar düzeyinde yararlanamamıştır. Psikolojik Danışma ve Rehberlik personelinin okullara girmesi daha sonraki yıllarda gerçekleşmiştir. Lisans üstü programlardan mezun olanlar üst düzeyde görev almış, yayınlar yaparak, öğretim hizmetlerinde çalışarak alanın yayılmasına ve anlaşılmasına büyük katkıları olmuştur. Daha çok ülkemizde bir rehberlik hareketi olarak başlayan psikolojik danışma ve rehberlik faaliyetleri, lisans üstü programları dolayısı ile daha çok «Psikolojik Danışma» boyutu ağır basan bir hara-

kete dönüşmüştür. Bu hareket mezunlara, Milli Eğitim dışındaki alanlarda da çalışma imkanları getirmiş, istihdam alanı genişlemiştir.

Okullarda Rehberlik Servisleri Kuruluyor

Yaklaşık 20 yıllık bir fikir ve kavram oluşumunun bir sonucu olarak, Milli Eğitim Bakanlığı, 1970-71 yılında orta dereceli okullarda rehberlik servisleri kurulması ve bu servislere, şimdiye kadar okulda var olan öğretmen ve yönetici kadrolara ek olarak rehberler atayacak yasal imkanlar getirmiştir. İnfomal olarak konuyu benimseyenlerin çabaları ile sürdürülen okulların rehberlik faaliyetleri, bu yılda çıkarılan, «Orta Dereceli Okullarda Rehberlik Servislerinin Kuruluşu ve Görevleri ile İlgili Esaslar» yönetmeliği ile Bakanlığın planlı ve programlı faaliyetleri arasında yer almıştır. Yönergenin çıkarıldığı yılda 24 okulda başlatılan rehberlik faaliyetleri, bu gün ancak 300 kadar okulda uygulanmaktadır. Henüz okulların hepsinde rehberlik örgütü kurulmuş değildir. Okullarda çalışan rehberlik personeli sayısı ise yaklaşık 600 kadardır. X. Milli Eğitim Şurasına getirilen raporlarda ise ülkemizin 7000 civarında rehberlik personeline ihtiyacı olduğu ifade edilmiştir. Onuncu Milli Eğitim Şurasının 1982 yılında toplandığı dikkate alınırca, sadece Milli Eğitim Bakanlığı için binlerce PDR personeli açığı bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu gün, alanda çalışanların yaklaşık % 50'si Milli Eğitim Bakanlığı'nda, diğerleri ise Sağlık Bakanlığı ve Diğer Özel ve Resmi Kurum ve Kuruluşlarda çalışmaktadırlar. Bu durum Üniversitelerin PDR eğitim programlarının sadece eğitim için değil başka alanlara da uygun düşecek şekilde değiştirilmesi gerektiğini hatırlatmaktadır.

Rehberlik personeli için gerekli kurumlar açılmadan, 1971 yılında başlatılan okullardaki rehberlik uygulamaları, rehberlik ve psikolojik danışmayı yeterince bilmeyen personelle yürütüldüğü için, yeni bir alan PDR'nin ülkemizde kavramlar, uygulamalar, personelin görevleri, görev ve sorumlulukları, etik kuralları bakımından sakıncaları olmuş, alanın yanlış anlaşılması sonucunu doğurmuştur. Bu nedenle, rehberliğin işlevinin anlaşılması gecikmiştir. Okullarda ilk formal uygulamanın başladığından onbeş yıl sonra 1985'ten itibaren aşamalı olarak okullara PDR lisans düzeyinde öğrenim görmüş profesyonel personel atanabilmektedir.

Psikolojik Danışma ve Rehberlik Alanında Lisans Programları Açılıyor

Psikolojik Danışma ve Rehberlik Alanında ilk lisans programları, 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kurumları (YÖK) Yasası ile yapılan yeni düzenlemelerle 1981 yılında getirilmiştir. Daha önceki yıllarda PDR lisans programı açma çabalarına girmiş bulunan Hacettepe Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümünde lisans programı hazır olduğu için ilk lisans

programı Hacettepe Üniversitesi'nde 1981 yılında başlatılmış, diğer beş üniversite ise bir yıl sonra 1982'de lisans programını açmışlardır. PDR Programları dört yıl sonra ilk mezunlarını vermişlerdir.

Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanı üniversitelerde «Eğitimde Psikolojik Hizmetler» Anabilim Dalları içinde bir «Bilim Dalı» bir akademik program olarak yer almıştır. Türkiye'de altı üniversitede başlayan lisans programlarının sayısı hızla artmış, 9 yıl içinde sayıları onbire çıkmıştır. Bu programların yıllık öğrenci alma kontenjanları ortalama 40 öğrencidir. Türkiye'deki tüm programlar yaklaşık yılda 400 mezun vermektedir.

PDR Programları ders çeşidi itibarı ile birbirlerine benzerlik göstermektedir. İlk iki yıl psikoloji ve yakın alanlara ilişkin genel bir temel, daha sonrada PDR alanının temel dersleri verilmektedir. Verilen eğitimin özelliği itibarıyla program, PDR alanına personel hazırlayan meslek eğitimi programı niteliği taşımaktadır. Programın esas psikolojiyi temel almakta, genel psikoloji eğitimi yerine, danışma psikolojisi alanında yoğunlaşmakta, bireysel ve grupla psikolojik danışma uygulamalarına ağırlık verilmektedir.

Öğrenci Evreni Çok Seçici Hale Gelmektedir

Lisans programının başladığı ilk yıllarda, öğrencilerin ÖSYM sınavında aldıkları puanların taban yüzdelik sıraları % 42 civarında idi. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programlarına olan ilgi artmış, PDR programlarına başvuran öğrencilerin taban yüzdelik sıraları 1989'da % 7'ye yükselmiştir. Bunun anlamı, Üniversite giriş sınavlarında, pramidin tepesinde yüzdelik sırası en az % 7 ve daha yüksek olanlar PDR programına girebilmektedirler. Bu, Psikolojik Danışma ve Rehberlik mesleğinin geleceği bakımından önemli bir husustur. Alana yetenekli kişiler başvurmaktadır.

Ancak bir durumu belirtmekte yarar vardır. Öğrencilerin niteliklerinde bir gelişme gözlenirken, eğitim programlarının kalitesinde de aynı gelişme gözlenmiyor. Eğitim Bilimleri içindeki diğer Anabilim Dallarından mezun olanların iş bulma olanakları oldukça sınırlı olduğu için, üniversiteler öğretim elemanları yeterli hale gelmeden, alanın temel konularını okutacak öğretim elemanları bulunmadan, Psikolojik Danışma ve Rehberlik programı açmaktadırlar. Bazı eğitim programlarında hiç uygulama yapılmamaktadır. Alanda programın sorumlu kişisi durumundaki meslektaşların bu konuda çok titiz davranmaları gerekmektedir. Bizler, PDR mesleğinde olanlar, mesleğimizi çok iyi bilmek, çok çalışmak, meslekte kaliteye çok önem vermek suretiyle toplumda henüz gelişmekte olan mesleğimizi korumak zorundayız. Aksi halde, PDR'ye yakın meslek dalları içinde yerimizi almamız ve işlevimizi gereğince yerine getirmemiz çok zor olabilir.

Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Kuruluyor

Meslekdaşlarımızın bir çoğu tarafından bir derneğe duyulan ihtiyaç vurgulanmakta idi. PDR mezunları Psikoloji Derneği içinde faaliyet göstererek bir ölçüde mesleki gelişme ihtiyaçlarını karşılamakta idiler. Ancak, ülkemizde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programları lisans ve lisans üstü düzeyde sayıca artmış, buna paralel olarak yıllık kontenjanlar da yükselmiştir. Bu programlardan yılda mezun olanların sayısı 400'ü aşmıştır. Bu, ülkemizdeki psikoloji bölümlerinin yıllık mezun sayısının iki katına yakındır. Mesleğe katılanların sayısı hızlı bir artış göstermektedir. Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanındaki bu hızlı kantitatif gelişmeye uygun olarak meslek içinde ve toplumda, alanın temel kavramlarının doğru anlaşılması, etik kuralların ve yeni bir meslek alanı olan PDR hizmetlerinin kalitesinin korunması, meslekdaşların bir meslek birlik ve bütünlüğüne ulaşmaları, alanda gelişmeleri, mezunların haklarının korunması gibi konularda yardımcı olacak bir derneğin kurulması bir zorunluluk haline gelmişti. Bu arada Psikoloji Derneği'nin, 1988 yılı içinde üyelik koşullarını değiştirerek, derneğe sadece Üniversitelerin Edebiyat Fakültlerinde bulunan psikoloji bölümlerinden mezun olanların üye olabileceği şeklinde bir sınırlama getirmiş olması, ayrı bir dernek kurma çabalarını hızlandırmış, 1989 yılı içinde «Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği» adı ile bir dernek kurulmuştur. Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanının psikolojinin içinde ve onun bir dalı olduğuna inanmakla birlikte ortaya çıkan durum karşısında meslekdaşlarımızın da bir derneğin şemsiyesi altında olmalarının bir çok yönden yararlı olacağı düşünülerek derneğin kuruluşuna öncülük edilmiştir.

Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği ilk formal kuruluş işlemlerini tamamladıktan sonra, meslekdaşlarımıza duyuru ve üye kaydı faaliyetine başlanmış, ilk genel kurul toplantısı yapıp geçici olan kurulun yerine, normal seçimle oluşan yönetim ve denetim kurulları oluşunca, genel kurulda getirilen öneriler doğrultusunda faaliyete başlamıştır. İlk etapta, bir dergi çıkarmak amacı ile «Yayın Kurulu» ve mesleğin etik kurulları üzerinde çalışma yapmak üzere bir de «Mesleğin Etik Kurulları» komisyonu seçilmiş ve faaliyete geçirilmiştir. PDR lisans programında mezun olanlara verilecek «unvan» konusu ele alınmıştır. Mayıs ve Haziran aylarında iki Psikolojik Danışma Semineri» düzenlenmiştir.

Psikolojik Danışma Seminerleri

Psikolojik Danışma seminerlerinin amacı, alanda çalışan meslekdaşlarımızın hizmet içinde gelişmelerine, yenilikleri takip edebilmelerine, bir araya gelip yaşantılarını paylaşabilmelerine, ikincil olarak da iyi bir ortamda hoş ve sosyal etkinliklerde bulunmalarına yardımcı olmayı amaçlamak-

tadır. Bu seminerlerde meslekdaşlarımızın isteklerine ve derneğin amacına uygun konularda ulusal ve uluslararası düzeyde alandan kişiler davet edilerek seminerler düzenlenmektedir. Seminerler, seminer konusuna ilgi duyanlara açık tutulmakta, dernek üyelerine ve ilgili olan tüm meslek alanlarına duyurulmaktadır. Katılanlardan seminerin masraflarını, karşılamak ve derneğe bir miktar gelir sağlamak için makul bir ölçü içinde bir miktar ücret alınmakta, dernek üyeleri indirimli olarak yararlanmaktadır.

Bu seminerlerden ilki, Hacettepe Üniversitesi, Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı ve PDR Derneği'nin işbirliği ile 8-10 Mayıs günlerinde Hacettepe Üniversitesi'nde yapılmış ve seminer için uluslararası üne sahip Dr. Francis A. Macnab Avustralya'dan davet edilmiştir. Üç gün süren seminerin konusu, psikolojik danışma ve psikoterapi teknikleri ile Dr. Macnab'in geliştirdiği «Contextual Modular Therapy» teşkil etmiştir.

Psikolojik Danışma Semineri -2 ise, «Okulöncesi Dönemde Gelişim ve Ruh Sağlığı» konusunda 22 Haziran 1990 günü yine Hacettepe Üniversitesi ve PDR Derneği'nin işbirliği ile yapılmış ve bu seminer için Amerika Birleşik Devletlerinden, «Erken Çocukluk Merkezi» direktörü Dr. C. Loomnitz ile bu merkezin direktörlüğünü daha önce yapan ve Türkiye'nin okulöncesi eğitimini yönlendirmede ülkemizde danışman olarak bulunmuş olan Dr. R. Shuey davet edilmişlerdir.

Psikolojik Danışma seminerleri iş günlerinde yapılmasına rağmen, ilgi oldukça yüksek olmuş, seminere Psikolog, Danışman Psikolog, Psikiyatrist ve Sosyal Çalışma Uzmanları, üniversitelerde, hastane ve ruh sağlığı, psikolojik danışma merkezleri, okullar ve diğer ilgili kurumlarda bireye yardım hizmetlerinde çalışan meslekdaşlar katılmıştır. Bu seminerlerde çeşitli konularda uzman olan kişiler bir araya gelmektedir. Ülkemiz türlü şekillerde, klik ve gruplaşmalardan çok zarar görmüştür. Bizler, Psikiyatristler, Klinik Psikologlar, Danışma Psikologları, Psikolog ve Sosyal Hizmet uzmanları bireyin ve dolayısı ile toplumun sağlık ve mutluluğu için birlikte çalışan bir avuç ölçüsünde insanlarız. Ayrıntıda farklarımız olsa bile amaçta birleşmekteyiz. Birlikte olduğumuz zaman birbirimizi tamamlamakta ve güçlenmekteyiz. Bu seminerlere, ilgili her alandan meslekdaşların katılmakta olması, beraberliğin sergilenmesi vurgulanması gereken önemli bir husustur.

Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programından Mezun Olanların «Unvan» Sorunları :

Bu gün Türk Üniversitelerinin Edebiyat ile Fen-Edebiyat Fakülteleri'nin altısında «Psikoloji» ve Eğitim Fakültelerinin de onbirinde «Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programları yürütülmektedir. Psikolojik Danışma ve

Rehberlik Programlarının yıllık toplam kontenjanı yaklaşık 480 ve psikoloji programlarının toplam kontenjanı ise 290 kadardır. Bu programlar belirtilen kontenjanlar oranında her yıl mezun vermektedir.

Psikoloji lisans programından mezun olanlara ünvan olarak «Psikolog» denmektedir. Psikolojik danışma ve rehberlik lisans programları, 1985 yılından bu yana yüzlerce mezun verdiği halde, mezunlarına bu güne kadar yetkili kurullarca bir ünvan verilmemiştir. 1988 yılında Yüksek Öğretim Kurulu PDR programından mezun olanlara «Psikolog ünvanı» verilmesinin uygun olmadığı» şeklinde bir karar almış, ancak hangi ünvanın verilmesinin uygun olacağı yönünde de bir açıklık getirilmemiştir. Böylece iki kardeş programın mezunları arasında bir ünvan tartışması sürüp gitmiştir.

Ünvan konusunda, 1989 yılında Üniversitelerarası Kurul'da alınan bir kararda ise, Eğitim Fakülteleri'nin Eğitim Bilimleri Bölümleri'ndeki programlardan Eğitim Yönetimi, Eğitim Programları, Ölçme ve Değerlendirme, Halk Eğitimi gibi lisans programları yürüten Anabilim Dalları mezunlarına «Eğitim Uzmanı», Eğitimde Psikolojik Hizmetler'den mezun olanlara «Psikolog», Psikolojik Danışma ve Rehberlik'ten mezun olanlara ise «Rehber Öğretmen» denilmesi görüşü getirilmiştir.

Yüksek Öğretim Kurulu'nun karar organları tarafından alınan bu kararlar hakkındaki tepki ve görüşlerimiz, gerek üniversitelerin ilgili akademik programı olarak ve gerek PDR Derneği olarak YÖK ve Üniversiteler Arası Kurul Başkanlıklarına açıklamalı bir yazı ile duyurulmuştur. Bu metinde yer alan görüşleri burada da ifade etmekte yarar vardır.

«Eğitimde Psikolojik Hizmetler», kavramı bir meslek grubunun ünvanına esas olabilecek bir akademik programın adı değildir. Bu kavram, Üniversitelerin eğitim birimlerini sınıflayan örgüt şemasında «Anabilim Dalı» olarak nitelendirilen bir birimin adıdır. Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı şemsiyesi altında üniversiteler farklı lisans programları yürütmektedir. Örneğin, Hacettepe Üniversitesi'nde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı'nda, «Psikolojik Danışma ve Rehberlik» Anadolu Üniversitesi'nde «Özel Eğitim», Ankara Üniversitesi'nde «Özel Eğitim», «Eğitimin Psikolojik Temelleri» ve «Psikolojik Danışma ve Rehberlik» programları yürütülmektedir.

Bu kararlarda geçen «Uzman» kavramı da yerinde bir kavram değildir. Lisans düzeyinde verilmekte olan bir eğitim programından mezun olanlara uzman ünvanının verilmesi, mesleki yetiştirme yönünden ülkemizde ve uluslararası düzeyde izlenen ölçütlere uygun düşmemektedir. Lisans programından mezun olanlara uzman denilmesi, aynı konuda «Yüksek Lisans» programını tamamlayanlara hangi ünvanın verileceği sorusunda beraberin-

de getirmektedir. Uzmanlık bir konuda derinliğine yetişmiş olmanın bir de-
recesidir.

Tavsiye kararında geçen, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı mezunlarına «Rehber Öğretmen» ünvanının verilmesi görüşü de doğru de-
ğildir. Rehber öğretmen terimi Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okullarda-
ki rehberlik hizmetlerine personel atayabilmek için düşünülmüş bir çözüm-
dür. Okullarda ancak öğretmen kadroları bulunduğu, okullarda yer alması
gereken uzmanlık alanlarına ilişkin kadrolar henüz yer almadığı için, Milli
Eğitim Bakanlığı, okullarda rehberlik hizmetlerinde çalışacak personele
«Rehber Öğretmen» adını vererek mevcut öğretmen kadrolarına atama ya-
pabilme yoluna gitmiştir. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı mezun-
ları, iş alanı olarak sadece Milli Eğitim Bakanlığı tarafından değil Sağlık,
Adalet, Çalışma Bakanlıkları, Üniversiteler, Üniversitelerin Mediko Sosyal
Merkezleri, diğer Kamu ve Özel Kuruluşlar ile Sanayi kesiminde çalışmak-
tadırlar. Mezunların ancak yaklaşık % 50'si Milli Eğitim Bakanlığı'nda ça-
lışmaktadır. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programından mezun olanla-
ra «Rehber Öğretmen» ünvanının verilmesi yılda 400 den fazla mezun ve-
ren bu mesleğin hizmet ve iş alanlarını sınırlamakta, mesleki yetiştirme ve
gerçek duruma uygun düşmemektedir.

Psikoloji» kavramı, tıp bilimlerinde de olduğu gibi çok genel bir kav-
ramdır. Bu kavram içinde bugün, hizmet alanları birbirinden oldukça farklı,
ayrı birer disiplin olan, «Deneysel Psikoloji», «Öğrenme Psikolojisi», «Ge-
lişim Psikolojisi», «Sosyal Psikoloji», «Danışma Psikolojisi», «Klinik Psiko-
lojisi», «Eğitim Psikolojisi», «Endüstri Psikolojisi» vb. çok çeşitli alanlar yer
almaktadır. Psikoloji ve psikolog ünvanı bireyin ne yapabileceğini açıkça
belirten bir nitelik taşımamaktadır. Eğitim Fakültelerindeki Psikolojik Danış-
ma ve Rehberlik Programları, Psikolojik Danışma Yöntemleriyle toplumda
normal yaşantılarını sürdüren bireylere, ortaya çıkan durumlarda psikolojik
yardım ve destek sağlayarak, onların ruh sağlıklarına ilişkin sorunların üs-
tesinden gelmesine yardımcı amaçlamaktadır. Akademik program, psikoloji-
nin genel temellerinden başlayarak, ilk iki yılda insan davranışını etkileyen
teorik konulara ve psikolojinin yukarıda değinilen temel alanlarına yer ver-
mektedir. Lisans eğitimi üçüncü sınıftan itibaren psikolojik danışma meslek
alanına yönelmekte, üçüncü sınıfta meslek alanının teorik temellerine, son
sınıfta ise alanın temel beceri ve uygulamalarına ağırlık vermektedir. Me-
zunlar nerede çalışırsa çalışsın, yaptığı hizmet bireylerin ruh sağlığını ge-
liştirici ve koruyucu bir işlevi yerine getirmektedir.

Lisans programının özelliği, toplumda görev yaptıkları hizmet alanları
düşünülerek, psikolojik danışma ve rehberlik programı mezunlarına, «Psi-
kolog» gibi çok genel bir ünvan vermek yerine programın özelliği ve me-

zunların işlevi dikkate alınarak «Danışma Psikologu» ünvanının verilmesi uygun olur. Bu isim, psikolojik danışma alanının geliştiği batı ülkelerindeki evrensel kavrama da uygun düşmektedir. Batı ülkelerinde bu tür programla yetişmiş bir psikologa, «Counseling Psychologist», Türkçe karşılığı ile «Danışma Psikologu» denilmektedir.

Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanının oldukça yeni bir ruh sağlığı hizmet alanı olarak pek çok sorunu vardır. Bireye yardım hizmetlerine ilişkin diğer hizmet alanları içindeki yerini alması ve toplumda tanınması için meslekdaşlarımızın etkin çabaları gereklidir. 1954 yılında Kandilli Lisesi'nde yapılan «Rehberliği Etkileyen Faktörler» konulu seminerde dile getirilen, örgüt sorunu, yasal sorunlar, personel, araç ve gereç sorunları ve diğerleri 36 yıl sonra bugün de farklı ölçülerle de olsa meslek alanının sorunları olmaya devam etmektedir. Bugün belki de en büyük mutluluk kaynağı meslekten yetişen insanların büyük bir hızla artmakta olmasıdır. Bu sorunların üstesinden gelecek genç, dinamik bir nesil yetişmektedir. Diğer önemli bir husus, psikolojik yardım hizmetlerinin toplumda daha iyi anlaşılması, talep ve öneminin artmakta olmasıdır.

KAYNAKLAR

- Bakırcıoğlu Rasim*, «Rehberlik», Ankara, 1982.
- Beals, eLster*, «Rehberliğin Lüzumu Hakkında Rapor», Çeviri : L. Üçüncü, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, 1955.
- Kantarçioğlu Selçuk*, «Rehberlik», Çam Matbaası, Ankara, 1974.
- Kepçeoğlu Muharrem*, «Psikolojik Danışma ve Rehberlik», Kadioğlu Matbaası, Ankara, 1988.
- Kuzgun Yıldız*, «Mesleki Rehberliğin Bireylerin Yetenek ve İlgilerine Uygun Meslekleri Tanımalarına Etkisi», Ankara, A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayını No. 118.
- Mathiasen O.F.* «Rehberliğin Manası», Çeviri : H. Tan, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, 1955.
- Milli Eğitim Bakanlığı, «Orta Öğretim Komitesi Raporu», VII. Milli Eğitim Şurası Dökümanları, Milli Eğitim Bakanlığı, 1961.
- Milli Eğitim Bakanlığı, «Orta Dereceli Okullarda Rehberlik Servislerinin Kuruluşu ve Görevleri ile İlgili Bazı Esaslar», Tebliğler Dergisi No. 1619, Ankara, 1970.
- Milli Eğitim Bakanlığı, «Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Yönetmeliği», Tebliğler Dergisi, No. 1363, Ankara, 1968.
- Milli Eğitim Bakanlığı, «VIII. Milli Eğitim Şurası Dökümanı», Ankara, 1971.
- Tan Hasan*, «Ülkemizde Rehberlik ve Psikolojik Danışma Çalışmalarında Gelişmeler ve Sorunları», İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1974.